

Кононенко Г.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київського національного університету технологій та дизайну

Kononenko Anna

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor
of the Department Finance and Financial and Economic Security
Kyiv National University of Technology and Design

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВ ШВЕЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF THE COMPETITIVE ENVIRONMENT OF THE GARMENT ENTERPRISES OF UKRAINE

У статті розглянута динаміка позицій України у рейтингу світу за індексом глобальної конкурентоспроможності. Визначений відсоток виробництва швейної промисловості в економіках різних країн. Запропонована структура текстильного виробництва, одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів за 2018 рік. Проведено аналіз статистичних даних щодо основних показників діяльності підприємств швейної промисловості. Запропоновані дані підкреслюють низький рівень концентрації галузей загалом у текстильній промисловості, одязі, шкірі, шкіряних виробках та інших матеріалах, а також за окремими видами економічної діяльності. Наведена реальна зміна обсягів реалізованої промислової продукції підприємств текстильного виробництва, одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів у 2013–2019 рр.

Ключові слова: конкурентоспроможність, швейна промисловість, підприємство, текстильне виробництво, виробництво одягу, реалізована продукція.

В статье рассмотрена динамика позиций Украины в рейтинге мира по индексу глобальной конкурентоспособности. Был определен процент производства швейной промышленности в экономиках разных стран. Предложена структура текстильного производства, одежды, кожи, изделий из кожи и других материалов за 2018 год. Проведен анализ статистических данных по основным показателям деятельности предприятий швейной промышленности. Полученные данные подчеркивают низкий уровень концентрации отраслей в целом по текстильной промышленности, одежде, коже, кожаными изделиями и другим материалам, а также по отдельным видам экономической деятельности. Представлено реальное изменение объемов реализованной промышленной продукции предприятий текстильного производства, одежды, кожи, изделий из кожи и других материалов в 2013–2019 гг.

Ключевые слова: конкурентоспособность, швейная промышленность, предприятие, текстильное производство, производство одежды, реализованная продукция.

The article examines the dynamics of Ukraine's position in the global competitiveness index. The percentage of the garment industry in the economies of different countries is determined. The subject of the analysis is the production of textile, knitwear and leather goods, which most fully characterizes the garment industry of Ukraine. As a type of economic activity, the textile, clothing, leather, leather and other materials industry has a complex structure, which comprises two groups of production: textile and garment, which account for about 80% of total output, as well as leather, leather and other materials; manufacture of footwear, which accounts for the remaining 20% of output. The structure of textile production, clothing, leather, leather goods and other materials for 2018 is proposed. The analysis of statistics on the main indicators of activity of the garment industry enterprises is carried out. The proposed data emphasize the low concentration of industries as a whole in the textile, clothing, leather, leather and other materials, as well as by particular types of economic activity. It is determined that by the number of garment manufacturing enterprises a significant share of the enterprises of textile production, clothing, leather, leather goods and other materials (1825 or 65.9%). However, in terms of sales, their share is only 39.9%, which indicates that the potential of these enterprises is not being used effectively. Instead, the need for garment manufacturing companies in textile raw materials tends to decline as it is largely met through imports. The analysis of the values of the indices for the production of suits, dresses, skirts, trousers during the analyzed period was not so critical, which proves the existence of constant consumer demand for these products of domestic production

and their competitiveness in comparison with foreign analogues. The real change in the volume of industrial production of textile, clothing, leather, leather and other materials in 2013–2019 this period, which led to a rise in the prices of textile, clothing, leather, leather goods and other materials. Generally, the garment industry requires a significant revision of the target institutions and development strategy for the future.

Keywords: competitiveness, garment industry, enterprise, textile production, clothing production, sold products.

Постановка проблеми. Протягом останніх років швейні підприємства України постали перед багатьма проблемами. До основних можна віднести високу частку імпортованих товарів, несприятливі умови для залучення інвестицій; нерівноправність у системі оподаткування, існування «тіньового» імпорту, що приводить до зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та споживчого попиту тощо. Тому актуальним є питання аналізу сучасного стану ринку підприємств швейної промисловості України з метою визначення перспектив розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання розвитку швейної промисловості України та розроблення механізму забезпечення конкурентоспроможності швейних підприємств досліджуються в роботах багатьох учених, таких як: О.В. Царенко, В.О. Слободянюк, О.В. Солоїд, О.Б. Чернишова, І.М. Грищенко, Д.О. Барабась, Я.Б. Базиліук, Л.Р. Галько, Р.І. Завадяк та інші.

Однак нині підприємства швейної галузі перебувають у незадовільному стані, тому виникає необхідність подальшого опрацювання в цьому напрямі з метою визначення перспектив розвитку швейної промисловості України.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз та визначення конкурентних позицій підприємств швейної промисловості України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Конкурентні переваги підприємств різних видів економічної діяльності формуються під впливом багатьох чинників, серед яких особливе місце займають макроекономічні. Результатом цього може слугувати Індекс конкурентоспроможності країни, який розраховується в різних країнах світу. Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) – це глобальне дослідження, яке проводиться Всесвітнім економічним форумом та супроводжується рейтингом за показником економічної конкурентоспроможності. Рейтинг складається з більш ніж 100 показників, які об'єднуються у 3 основні групи субіндексів: «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення».

У рейтингу Всесвітнього економічного форуму за 2017–2018 рр. найвищі позиції належать Швейцарії, Сінгапуру, США, тоді як Україна посіла 81-е місце серед 137 країн світу, втративши три позиції за рік (табл. 1).

Згідно з даними дослідження [1], Україна найбільше втратила свої позиції за показниками, які характеризують розвиток інфраструктури, макроекономічне середовище та розвиток фінансового ринку. Причому за деякими позиціями Україна перебуває в кінці переліку країн, у тому числі за міцністю банків Україна зайняла 135 місце зі 137 країн світу; за регулюванням фондових бірж – 134, за інфляційними змінами – 134. За даними 2018 р. порівняно з 2017 р. спостерігається деяке зниження Індeksu глобальної конкурентоспроможності до 81 місця проти 85 місця у попередньому році. Деяко кращі місця спостерігаються в рейтингу за складником «розмір ринку» – 45 місце (за даними 2016 р.), але піднялася на 2 позиції у 2018 р., зайнявши 47 місце, причому за розміром внутрішнього ринку перемістилася з 45 місця (2016 р.) до 47 місця в 2018 р., піднявшись на 2 позиції в рейтингу. За розміром іноземного ринку виявлено незначні зміни (38 місце в 2017 р. і 39 місце в 2018 р.).

На погіршення зазначених показників вплинули фінансова криза та військова агресія з боку Росії, що привели до значних втрат загального потенціалу України. Так, за підсумками 2017 р. падіння ВВП в Україні становило 6,8%, а за 2017 р. зменшення ВВП досягло 9,9%, і лише починаючи з 2018 р. спостерігається його зростання на 2,3%.

Продукція швейної промисловості відіграє значну роль в економіці багатьох країн світу, таких як Португалія – частка у ВВП становить 22%, Китай – 21%, Італія – 12%, деяко менші показники у Німеччині – 6% та США – 4%. В Україні за даними 2018 р. частка продукції текстильного виробництва, одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (ВТОШІМ) щодо ВВП становила лише 0,75%, в тому числі номінальний ВВП становив 1979,5 млрд. грн., а продукція ВТОШІМ – 14,9 млрд. грн. (розраховано автором за даними [2]).

Важливість продукції текстильного виробництва, одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів для економіки країни зумовлюється значною ємністю внутрішнього ринку (40–50 млрд. грн. щорічно); високим рівнем доданої вартості (до 50%); низькою енергоємністю виробництва (1–3% валових витрат); незначним негативним впливом на навколишнє середовище; наявністю висококваліфікованих кадрів у багатьох регіонах України. Ємність ринку готової продукції ВТОШІМ пояснюється

Таблиця 1

Динаміка позиції України в рейтингу країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності

Місце України в рейтингах країн світу					
2012–2013 рр. (139 країн)	2013–2014 рр. (142 країни)	2014–2015 рр. (144 країни)	2015–2016 рр. (140 країн)	2016–2017 рр. (138 країни)	2017–2018 рр. (137 країн)
73	84	76	79	85	81

Джерело: [1]

Держава та регіони

також особливостями менталітету українців, які традиційно мають схильність приділяти велику увагу зовнішньому вигляду.

Як вид економічної діяльності текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів має складну структуру, яка включає дві групи виробництв: текстильне та швейне виробництво, на які припадає близько 80% загального обсягу випуску, а також виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів; виробництво взуття, на які припадає решта 20% випуску (рис. 1).

Текстильне виробництво (38,7% загального випуску продукції ВТОШІМ) охоплює підготовку та прядіння текстильних волокон; ткацьке виробництво; оздоблення текстильних виробів; виробництво ін-

ших текстильних виробів. Виробництво одягу (39,9% загального випуску продукції ВТОШІМ) об'єднує виробництво швейних виробів; одягу, крім хутряного; виготовлення виробів із хутра; виробництво трикотажного та в'язаного одягу; одягу для спорту і відпочинку; спецодягу. Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (21,4% загального випуску продукції) охоплює дублення шкур і оздоблення шкіри; виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинку та фарбування хутра й виробництво взуття – шкіряного, текстильного, резинового (рис. 1). Загалом ВТОШІМ включає 14 видів економічної діяльності та складається з 2769 підприємств. Число зайнятих становить 83,7 тис. працівників. При цьому у ВТОШІМ функціонує досить

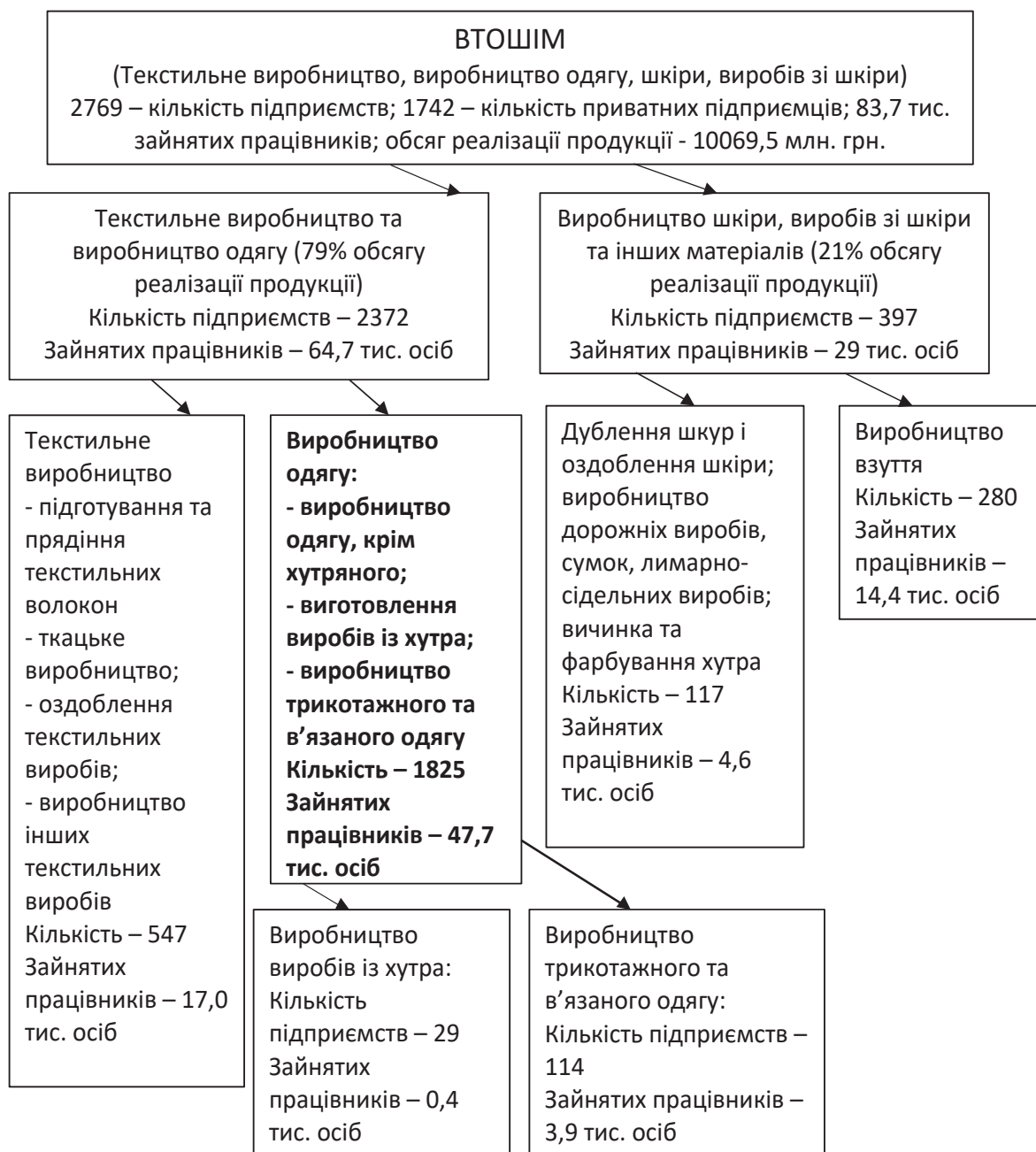

Рис. 1. Структура ВТОШІМ в Україні в 2018 р.

Джерело: розроблено автором на основі [3]

велика кількість малих підприємств (у 2018 р. – 2446, або 88,3% від загальної кількості), а частка зайнятих на них досягала третини працівників галузі. Причому у складі малих підприємств дві третини становлять мікропідприємства з чисельністю працюючих менше 10 осіб. За офіційною статистикою, в легкій промисловості відсутні великі підприємства, у яких середня кількість працівників перевищує 250 осіб, а річний дохід становить 50 мільйонів євро. Чисельність середніх підприємств досягає лише 11,7% загальної кількості.

Статистичні дані щодо основних показників діяльності підприємств за їхніми розмірами згруповано за критеріями великих, середніх, малих та мікропідприємств, які визначені у ст. 55 Господарського кодексу України в редакції від 25.06.2016 року: 1) мікропідприємства (фізичні та юридичні особи) – середня кількість працівників ≤ 10 осіб, річний дохід ≤ 2 мільйони євро; – малі підприємства (фізичні та юридичні особи) – середня кількість працівників ≤ 50 осіб, річний дохід ≤ 10 мільйонів євро; – великі підприємства (юридичні особи) – середня кількість працівників > 250 осіб, річний дохід > 50 мільйонів євро; – середні підприємства – усі інші.

За кількістю підприємств із виробництва одягу становлять значну частку підприємств ВТОШІМ (1825, або 65,9%), за кількістю зайнятих – більше половини (47,7 тис. осіб, або 51,7%). Однак за обсягом реалізованої продукції їхня частка становить лише 39,9%, що свідчить про недостатню ефективність використання потенціалу цих підприємств. Частка основних засобів аналізованих підприємств становить одну третину від загального обсягу основних засобів підприємств ВТОШІМ та лише незначно поступається текстильним підприємствам (35,7%). Показник зносу основних засобів (55%) є вищим як за відповідний показник на підприємствах ВТОШІМ загалом (53,7%), так і на текстильних підприємствах (48,6%), де вищий темп зростання основних засобів (105,4% проти 102,3% на підприємствах із виробництва одягу).

За розміром середньомісячної заробітної плати в розрахунку на одного працюючого (3000 грн.) підприємства з виробництва одягу поступаються підприємствам текстильного виробництва (3261,8 грн.) та лише незначно переважають за цим показником підприємства ВТОШІМ (2883,5 грн.). Суттєвим є відставання за показником продуктивності праці – 84,2 тис. грн. проти 103,1 тис. грн. у середньому на підприємствах ВТОШІМ загалом.

Основною причиною того, що молодь відмовляється працювати на підприємствах швейної промисловості, є те, що вони є малоприбутковими, що зумовило брак робітників виробничих спеціальностей, зокрема на підприємствах із виробництва одягу. У структурі підприємств із виробництва одягу малі підприємства становлять 89,9%, з них мікропідприємства – 63,4%, що вище, ніж на підприємствах ВТОШІМ загалом. Відповідно, чисельність середніх підприємств (10,3%) дещо нижча від показника по ВТОШІМ (11,7%). Ці дані підкреслюють невисокий рівень концентрації виробництв як загалом по ВТОШІМ, так і за окремими видами економічної діяльності.

Потенціал підприємств текстильного виробництва, що є спорідненим видом економічної діяльності щодо підприємств із виробництва одягу, в кількісному вимірі поступається останнім: за чисельністю середніх підприємств – у 2,6 раза, малих підприємств – в 3,5 раза, за кількістю працюючих – у 2,8 раза, за обсягом реалізованої продукції – в 1,03 раза. Водночас переважає за показником продуктивності праці – в 2,7 раза, за розміром середньої заробітної плати – в 1,1 раза. Ці дані свідчать про те, що рівень концентрації підприємств текстильного виробництва є більш високим, більш ефективно використовується їхній економічний потенціал. Натомість потреба підприємств із виробництва одягу в сировині текстильного виробництва має тенденцію до зниження, оскільки значною мірою задовольняється за рахунок імпорту. Так, основні обсяги реалізованої продукції, виготовленої із власної сировини, превалюють лише за окремими групами одягу, як правило, із трикотажного полотна. Що стосується готового одягу з вовни, синтетичних волокон, бавовни, частка власної сировини для їхнього виробництва не перевищує 20%, а за такими товарними групами, як брюки, бриджі чоловічі та жіночі з бавовни, ця частка становить менше 1% (розраховано автором за даними [2; 3]).

Коливання значень показників із виробництва костюмів, суконь, спідниць, брюк за аналізований період було не настільки критичним. У середньому за рік їхній обсяг перебував на рівні 2,7 млн. шт., а у 2019 р. розпочалося їхнє невелике зростання на 0,2 млн. од., тобто дещо перевищено рівень випуску 2014–2018 рр. Це доводить існування постійного попиту споживачів на ці вироби вітчизняного виробництва та їхню конкурентоспроможність порівняно із зарубіжними аналогами. Щодо обсягу виробництва панчішно-шкарпеткових виробів, то його падіння відбулося з 2015 р. по 2017 р., а в 2019 р. спостерігається збільшення цього показника на 8,5 млн. пар. На підприємствах із виробництва взуття падіння попиту фіксується починаючи з 2017–2019 рр. Натомість у вартісному вимірі для сучасного ринку товарів із ВТОШІМ характерним є його зростання, що особливо проявилось за останні три роки (рис. 2).

Такий розрив між темпами зростання продукції в натуральному та вартісному вираженні пояснюється насамперед підвищенням індексу інфляції за цей період, що привело до здорожчання продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів.

Однак, незважаючи на підвищення цін, попит на продукцію підприємств ВТОШІМ буде існувати завжди через те, що він задовольняє потреби населення в товарах першої необхідності. Це підтверджується даними щодо зростання ємності ринку продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів [2; 3].

Висновки з проведеного дослідження. Проведений аналіз дав змогу дійти висновку про суттєве зростання ємності ринку продукції ВТОШІМ, у тому числі й продукції швейних підприємств. Це, з одного боку, свідчить про значний потенціал для зростання

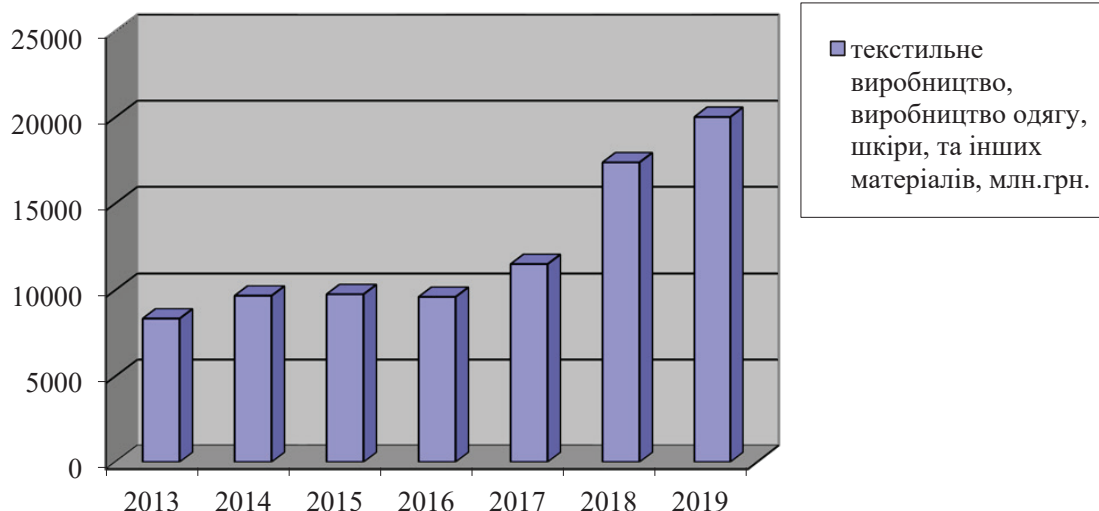

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізованої промислової продукції підприємств ВТОШІМ у 2013–2019 рр.

Джерело: побудовано автором на основі джерела [4]

обсягів виробництва продукції, з іншого боку, присутність на ринку лише 15,4% товарів внутрішнього виробництва свідчить про високий рівень конкуренції з боку товарів тіншового ринку та імпоротної продукції.

Бібліографічний список:

1. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності. *Економічний дискусійний клуб*: веб-сайт. URL: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2> (дата звернення: 20.04.2020).
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 21.04.2020).
3. Діяльність суб'єктів господарювання. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm (дата звернення: 18.04.2020 р.).
4. Статистичні дані щодо виробництва, імпорту та експорту продукції легкої промисловості в Україні. *Офіційний сайт Асоціації „Укрлегпром”* 2019. URL: <https://ukrlegprom.org.ua/analytics/> (дата звернення: 22.04.2020 р.).

References:

- 1.pozytsiia Ukrainy v reitynhu krain svitu za indeksom hlobalnoi konkurentospromozhnosti [Ukraine's position in the global competitiveness index]. *Ekonomichnyj dyskusijnyj klub* [Economic Discussion Club]. Available at: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2> (Accessed 20 april 2020).
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 21 april 2020).
3. Diialnist subiektiv hospodariuvannia [Activities of business entities]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zd_2018 (Accessed 18 april 2020).
4. Statystychni dani shhodo vyrobnyctva, importu ta eksportu produktsiji leghkoji promyslovosti v Ukraini. [Statistics on production, import and export of light industry products in Ukraine.]. *Oficijnyj sayt Asociaciji „Ukrlegprom”*. [Official site of Association "Ukrlegprom"]. 2019. Available at: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromu.html (Accessed 22 april 2020).